

Bulletin

ZPRAVODAJ ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO KRAJINNOU EKOLOGII
REGIONÁLNÍ ORGANIZACE IALE ČESKÉ REPUBLIKY
(Czech Regional Organization of the International Association for Landscape
Ecology; CZ-IALE; <http://www.natur.cuni.cz/cziale>)

Možnosti realizace krajinných plánů s ohledem na estetiku krajiny

Krajinný plán je už po léta téma, diskutované čas od času mnohými propagátory a odpůrci, bez viditelného pokroku k zavedení do územně plánovací praxe. Jeho potřeba je však čím dál zřetelnější v souvislosti s měnícím se využíváním a funkcí vesnického osídlení, venkovského prostředí, změnami zemědělských kultur a celé krajiny. Rozsah nových a **nových záborů půdy** a především jejich **prolínání krajinou** je zvláště v posledním období jakéhosi nového gründerství u nás obrovský a lze jej plošně srovnat snad s obdobím socialistické industrializace v letech 1950 - 1961.

Je proto s podivem, jak je tento závažný jev nedostatečně sledován a dokumentován v tak obsáhlém a detailním periodiku jakým je *Statistická ročenka životního prostředí* MŽP ČR, kde mezi téměř 600 stránkami je jedna malá tabulka v kapitole *Půda a horninové prostředí B3*. Tam však není uváděna **celková plocha odňatá přírodě**, jak bychom očekávali a potřebovali, ale pouze **zastavěná plocha a nádvoří** v rozsahu asi 1,6%. Dopravní plochy všeho druhu, těžební plochy, manipulační a ostatní zpevněné plochy a skládky, které patří mezi tzv. *ostatní plochy*, v této tabulce prostě chybí! A nejde o položku zanedbatelnou je to 8,65% území státu, se zastavěnými plochami je to 10,3 % a celkový podíl na volné, tedy přehledné krajině bez lesních komplexů je dokonce 15,5%, což je již množství varující, uvážíme-li částečný rozptyl těchto ploch v krajině, kde představuje vzhledové znečištění, nepočítaje další neměřitelné zatížení vzdušným vedením vys. napětí. Nehledě na to, že ročenka se vydává s téměř dvouletým zpožděním, jsou v ní např. údaje o zastavěných plochách odlišné od *Statistické ročenky ČR* (Čes. statistického úřadu), ta však třeba na s. 85 uvádí od r. 2002 celkový úbytek zastavěné plochy, která za rok 2004 už vykazuje zmenšení o 303 ha, což je údaj evidentně nedůvěryhodný. Kategorie *ostatní plochy*, pochází z doby kdy katastrální evidence sloužila především k oceňování a výpočtu zemědělské daně a započítávaly se do ní bez rozlišení nevyňatelné plochy přírodní (neplodná půda, skály, svahy, veřejná zeleň) s plochami antropogenně pozmeněnými. Tento nedostatek však odstraňuje vyhláška ČÚZAK č. 190 z r. 1996, která zavádí ke známým druhům pozemků také *způsob využití*, což přírodní plochy poměrně úspěšně odlišuje.

(Otázka je kdy bude tato specifikace u všech pozemků provedena.) Případným zavedením nové sumární položky **přírodní plochy** bychom získali potřebný přehled a kontrolu nad vývojem obou základních prvků v krajině, které by bylo možné vyhodnocovat až na jednotlivá katastrální území zavedením **koeficientu přírodních ploch v území**, daného poměrem přírodních a přeměněných ploch, na způsob známého koeficientu ekologické stability krajiny.

Nová příležitost k prosazení krajinného plánu se naskytla při nedávném projednávání *implementace Evropské úmluvy o krajině* do nového stavebního zákona č.183/2006 Sb. a jeho prováděcích vyhlášek. Předem bych chtěl zdůraznit, že krajinný plán by měl obsahovat nejen **krajinnou ekologii**, jako přírodovědně technický obor, ale i **krajinný urbanismus**, tedy rozmístění urbánních antropických prvků v krajině včetně kompaktních sídel, (považujeme-li sídla za urbánní krajinu) a vnější výraz krajiny by měla řešit a usměrňovat **krajinná estetika**. Připomínám to proto, že např. slovenský návrh *zákonu o krajinnom plánovaní*, paragrafovaný a pokud vím dosud neschválený, s estetikou krajiny vůbec nepočítá.

Dosavadní názory k existenci krajinného plánu lze shrnout takto:

1. samostatný krajinný plán nezávislý na územním plánu
2. krajinnou problematiku by měl řešit územní plán v rámci projektové kooperace, kde by rozhodující slovo měl urbanista, zpracovatel „zástavbové“ části
3. krajinný plán jako závazný oborový dokument ochrany přírody a krajiny, jehož podstata by se po vzájemném dohadování měla v odpovídajícím rozsahu promítnout do územního plánu.

Krajinný plán nezávisle na územním plánu, třeba jen s platností na nezastavitelném území, by byl v rozporu jak se smyslem stavebního zákona, tak zákona na ochranu přírody a krajiny. Oba obory jsou funkčně, účelově i právně propojeny. To znamená, že územní plán by měl v rozsahu svého vyjádření (nikoli v specifických podrobnostech) obsahovat ve své finální podobě podstatu krajinných záměrů a požadavků ochrany přírody. Nutný rozsah spolupráce jen přírodovědných profesí se vyrovná profesím urbanistickým, že už z organizačních důvodů se jeví potřeba samostatného zpracovatelského týmu. Krajinná estetika se vedle problémů volné krajiny zabývá zvláště vztahem k zástavbě a liniové infrastruktuře procházející krajinou. Představuje opačný, korigující pohled na zástavbu a proto by jednak neměla být oddělena, ale ani podřízena urbanistovi, jehož zadáním je plnit požadavky na zástavbu, její situování i objemy, zvláště jsou-li zadavateli obce, pro které jsou krajinné ohledy buď nepochopitelné nebo přeci jen druhořadé. S hlediska odbornosti je architekt krajinář specializovaný obor, který nemůže suplovat každý urbanista. Byl vysloven i názor že by měla být vzdělávána zvláštní profese koordinátora týmové spolupráce v krajině, obdoba funkce hlavního inženýra projektu, známá z 60. let.

Estetika byla v minulosti nepsanou a nepojmenovanou součástí každé činnosti a obhospodařování krajiny. Výrazně se mohli projevit zvláště velcí vlastníci – šlechta, církve a kláštery (zřídka kdy velcí sedláci), kteří byli zakladateli výrazných krajinných prvků a kompozic. Způsob zasahování člověka do krajiny je plastický a detailní, nikoli plošný (zonální, areálový), jak to pojímá dvourozměrný plán a požadavky rozvoje. To dokonale ovládali staří lokátoři, kteří stavby a jejich soubory situovali namísto s důkladnou vizuální znalostí terénu a místních podmínek. Územní plán je sestavován a zástavba je rozšiřována z vnitřku do kraje, bez reflexe z opačného směru a tento posun se zastavuje až na větších objektivních překážkách. Rozšiřuje se frontálně, jen málokdy ve formacích s vlastním vnitřním uspořádáním. Zástavba

prolíná krajinou, zatím co by krajina měla prolínat a členit organicky zástavbu. Vhodná zástavba působí do jisté míry jako „landart“, hmotově vhodná a vhodně umístěná stavba krajinu oživuje a povznáší, namísto objektu který ji jen zaplňuje, obsazuje, a je-li proti smyslu utváření krajiny, stává se cizím, bezohledným prvkem. Urbanismus je v tomto smyslu krajinářskou disciplínou! Ovšem korekce zástavby v krajině, nemohou být jen pocitové, z principu antagonické, ale může je formulovat jen odborník, architekt - krajinář s pozitivním vztahem k soudobé architektuře. Krajina není pro zástavbu nějaké rezervní území a nemělo by tu být výrazné a tvrdé rozhraní, neboť pod zástavbou přírodní procesy latentně pokračují. Není to jen základová půda a podzemní voda, je to morfologie terénu, pokud ji zástavba zcela nevyhladila, je to vegetace která stále znovu a znovu proráží asfaltem na povrch. Je to zápas přírody.

V poslední době je sledován také **ekonomický potenciál krajiny**. Tak rozsáhlé plochy (55% celkové rozlohy tvoří zemědělský půdní fond) nemohou být v dnešní ekonomice opomíjeny a sílí snahy o maximální ekonomické využití (zástavbou a těžbou). Taková plocha zvláště není-li obdělávána je pro vlastníka zátěží. To je stav, který nelze přehlížet, jeho zhodnocení a společenský význam musí být jasně formulovány, stabilizovány a případné ztráty kompenzovány. Kompenzovat však nelze do nekonečna a trvale. Mění se i struktura zemědělských kultur, někde je snaha plošně zalesňovat zemědělsky nevýhodné plochy a vzniká tak nebezpečí ztráty členitosti, mozaikovitosti i modelace krajiny. Je třeba zvažovat a řešit i tento důsledek na krajině. Naskytá se také otázka, zda by neměla být přímo stanovena povinnost vlastníka pečovat o řádný stav zemědělské půdy proti náletovému zarůstání a devastaci, obdobně jako je ve stavebním zákoně stanovena povinnost udržovat stavbu.

Poměrně malé měřítko územních plánů (1:5000 - 1:10.000) a grafika omezená na funkční využití ploch, neumožňují zobrazit jednotlivé, ale významné prvky krajiny (morfologii, volnou zeleň), která je postižitelná až v plánech regulačních (1:1000 – 1:500), ty ovšem nelze zpracovávat na celé území. Tento nedostatek by mohl také vyplnit krajinový plán. Varoval bych před širokým a všeobecným funkcionalistickým pojetím **užitné či obytné krajiny** (L. Žák a K. Teige), domnívám se že hlavní hodnota krajiny spočívá v tom že je sama sebou, že je vyjádřením přírodní živelnosti stojící nad velkoplošnými užitnými spekulacemi, ziskem a účelností, které nestačí odmítat jen s ekologickým zdůvodněním. Je třeba ale také zdůraznit, že krajinový plán nechce vytvářet parkovou přírodu, třeba ve formě *ferme ornée*. V prosté krajině je charakteristická **samovytvářecí schopnost přírody**, která vytváří podivuhodnou, nikdy se neopakující a stále proměnlivou harmonickou rozmanitost bez účasti člověka, který pro ni pouze ponechává a případně chrání prostor. Tato schopnost sahá tak daleko, že každý lidský zásah do krajiny příroda sama dotváří a přetváří, a celého území se neustále snaží znovu zmocnit. To je také často pro krajinu jediná naděje.

Z nového **stavebního zákona č.183/2006** bych chtěl ocitovat významné zmínky a kompetence z hlediska krajině estetiky. Jde žel někdy o formální a nevýrazné deklarace o ochraně přírodních, kulturních a civilizačních hodnot území včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví ale, což je důležité, i pasáže „...o ochraně nezastavitelného území a nezastavitelných pozemků...“ (§19,4 stav. zákona) a úkol „...stanovovat urbanistické, architektonické a estetické požadavky na využívání a prostorové uspořádání území a na jeho změny, zejména na umístění, uspořádání a řešení staveb...“ (§20,e) nebo požadavek „...uplatňovat poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu,

územního plánování a ekologie a památkové péče...“ (§20,p). Z paragrafovaného znění vyhlášky **o obecných požadavcích na využívání území** (stav k 17.7. 06) jsou pozoruhodné např. §3,8 : „...vytvářet a chránit bezpečně přístupná veřejná prostranství v zastavěném území a v zastavitelných plochách, chránit stávající cesty umožňující bezpečný průchod krajinou a vytvářet nové cesty kde je to nezbytné...“, nebo §25,3 „...v urbanisticky exponovaných polohách se nesmí umísťovat stavby které by mohly znehodnotit území zejména architektonickým ztvárněním, objemovými parametry, vzhledem, účinky provozu (užívání) a použitými materiály...“. V §20,1 se stanoví že „... je obecným požadavkem takové vymezení pozemků, stanovování podmínek jejich využívání a umísťování staveb na nich, které za hranicí těchto pozemků nezhoršují kvalitu prostředí a hodnotu území.“ U této poslední citace bych poznamenal, že je příliš omezená, relativní k aktuálnímu stavu a málo zavazující. Doporučoval bych zde vyjádřit zásadnější požadavek: **aby urbanistický návrh zástavby a nadzemní technické infrastruktury vytvářel s krajinou harmonický celek s ohledem na její morfologii, kompozici a v souladu s její cílovou charakteristikou podle Evropské úmluvy o krajině čl. 1.1.c.** Dále je třeba připomenout nutnost obnovy, remodelace a harmonizace devastovaných částí krajiny, včetně okrajových částí nevhodné stávající zástavby.

Důležitou inovací zákona je požadavek zpracování a soustavné doplňování tzv. **územně analytických podkladů**, které by mohly sloužit i jako společný podklad pro zpracování krajinného plánu, zvláště **výkres hodnot území, zejména urbanistických a architektonických** (§ 6,2 stejnojmenného paragrafovaného znění vyhlášky). Významný je předpis **prokázání nemožnosti využít vymezené zastavitelné plochy a vyhodnocení potřeby vymezení nových zastavitelných ploch** (§18,d), který by měl omezit neúměrné a neopodstatněné rozšiřování zástavby. Ve výčtu sledovaných jevů (i když jde pouze o základní výběr, viz příloha č.2.), jsou převážně jevy vyhlášené ze zákona, žel chybí prvky krajinářské, morfologické, krajinné typy s cílovou charakteristikou (které by byly prohloubení práce doc. Löwa: *Krajinné typy ČR*, jejíž měřítko 1:200.000 je pro tento účel příliš generelní), dále kompoziční prvky krajiny (osy, dominanty, průhledy, exponovaná místa a jejich pozitivní a negativní hodnocení včetně zástavby a stavebních dominant.) V příloze č.6. se v obsahu územního plánu ještě předepisuje formulování **koncepce uspořádání krajiny** (žel blíže nespecifikované), dále **prostupnost krajiny a stanovení podmínek ochrany krajinného rázu** (například výškové regulace zástavby, intenzity využití pozemků v plochách).

Tyto citace, představují významný pokrok v přístupu k problematice a mimo jiné svědčí o chápání její závažnosti, nicméně krajinný plán jako konkrétní a závazný podklad pro ochranu, uspořádání a obnovu území zastoupit nemohou. Krajinný plán v úzké vazbě na územní plán představuje jedinou možnost komplexního a systematického přístupu k uspořádání území. Všechno ostatní jsou jen nezávazné deklarace a snahy, dílčí nekoordinované aktivity, mezi které je třeba počítat i dosavadní náročný a rozsáhlý přírodovědný výzkum, který teprve v této vazbě by mohl přinášet konkrétní aplikace.

Sekce ochrany přírody a krajiny MŽP ČR vypracovala v dubnu 2006 pozoruhodný dokument: **Návrh postupu implementace Evropské úmluvy o krajině** kde konstatuje (bod 4.) že „v současné době zůstává v rámci územního plánování **neřešen pohled na krajinu jako estetický, duchovní, ekologicky funkční fenomén... Preferována (ze strany uživatelů územního plánu) je územně technická stránka rozvoje území před stránkou územně – ekologickou, kulturně - historickou a pod.**“ dále **“Krajinný plán musí být samostatným oborovým dokumentem a tudíž jedním**

z ucelených závazných podkladů územního plánu, nástrojem preventivní, koncepčně pojaté ochrany krajiny a expertním podkladem pro procesy územního rozhodování. MŽP ČR jako ústřední orgán ochrany přírody a krajiny proto musí být rezortním garantem tohoto plánovacího dokumentu.“

K uskutečňování krajinných plánů jako oborových dokumentů ochrany přírody a krajiny však není téměř nic připraveno. Především **chybí zákonný podklad**. Nový stavební zákon s ním nepočítá, ale mohl by být vtělen novelizací do zákona o ochraně přírody a krajiny č.114/1996 Sb. Prováděcí vyhláška však stačit nebude, aby jej definovala, stanovila jeho závazný obsah a upřesnila legislativní postavení a vazby. Chybí také **jednotná vyzkoušená metodika**, zvláště z hlediska krajinné estetiky, ačkoliv existuje v tomto směru několik podnětů, včetně příkladů ze zahraničí. Otázkou je také způsob **návaznosti na územní plány**, případně regulační plány, bez kterých je krajinný plán nerealizovatelný. (To pravděpodobně bude nutné vtělit ještě do stavebního zákona.) Totiž zda má být zpracováván až v součinnosti s územním plánem jako jeho případný korektiv (v tom případě je třeba vyřešit případné spory v dohodovacím řízení) a nebo zda je vhodné jej zpracovávat nejprve samostatně, aby byla vytvořena nezávislá představa o ekologickém a krajinářském řešení území, který by se pak ad hoc konfrontoval a upřesňoval s požadavky územního plánu. Není vůbec vyzkoušen praktický dialog (nechci užívat slov konfrontace nebo oponentura) s územním plánem zástavby.

Další otázkou je **rozsah řešeného území**, neboť ucelená část krajiny (celek, podcelek) se zpravidla nekryje s katastrálními hranicemi obce. To by mohla odstranit zmíněná dvoufázovost krajinného plánu, řešeného nejprve samostatně třeba v rozsahu mikroregionu, (v měřítku o něco menším) a posléze s územním plánem v jeho konkrétní rozloze.

Nakonec to nejobtížnější - **způsob financování** tak složitého elaborátu jehož objem je možné srovnat s dosavadním územním plánem. Je škoda, že se s tím nepočítalo už před léty při pořizování Územních systémů ekologické stability, které představovaly samy o sobě obrovské náklady. Už tehdy se však upozorňovalo na potřebu řešení komplexní krajiny a její estetiky. Při té příležitosti je také třeba připomenout, promarněnou šanci **komplexních pozemkových úprav**, které mohly být prováděcím plánem realizace krajinného plánu. Obce jako pořizovatelé územních plánů asi těžko budou mít zájem a hlavně prostředky k financování (Nejsme ještě tak daleko, že kvalita krajiny je předpokladem výhod z cestovního ruchu jako v Provinci nebo v Toskánsku.) Budou tedy nositeli asi krajské orgány ochrany přírody a krajiny. Je třeba nakonec připomenout nebezpečí neúnosných nákladů, vlivem přílišné podrobnosti a hloubky zpracování, které mohou celé úsilí zhatit.

Vojtěch Storm

Autor je urbanista a krajinář, externě působí ve VÚKOZ v Průhonicích.

(Příspěvek neprošel věcnou ani jazykovou redakční úpravou. Vyjadřuje názory autora a jeho cílem je podnítit případnou diskusi na dané téma)

ČESKÁ SPOLEČNOST PRO EKOLOGII KRAJINY CZ-IALE

VE SPOLUPRÁCI

S KATEDROU BIOLOGIE PDF UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI, TĚŽEBNÍ UNÍÍ
SE SÍDLEM V BRNĚ, AGENTUROU OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR A ČESKÝM
SVAZEM OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

pořádají

mezinárodní konferenci

Ekologie krajiny v ČR : těžba nerostných surovin a ochrana přírody

(Geodiverzita a biodiverzita krajiny ovlivněná těžbou nerostných surovin)

I.Cirkulář

**Centrum ekologických aktivit Sluňákov v Horce nad
Moravou**

14. – 15. září 2007

Česká republika

Organizace

Cíl konference

Setkání odborníků z oboru ekologie krajiny, ochrany přírody, rekultivací a těžby nerostných surovin pod patronací CZ-IALE. Konference bude zaměřena na aktuální problematiku vlivů těžby nerostných surovin na geodiverzitu a biodiverzitu krajiny a krajinný ráz. Diskutovány budou krajinně-ekologické otázky rekultivací těžebních území s akcentem na samovolnou sukcesi a využívání bývalých prostorů po těžbě surovin jako refugií planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů. Cílem konference je naznačit moderní zásady pro aplikaci limitů ochrany přírody při využívání neobnovitelných zdrojů krajiny a přispět tak k dalšímu vývoji aplikované ekologie krajiny v ČR v evropském kontextu.

Hlavní témata konference

1. Vliv těžby nerostných surovin na krajinný ráz
2. Geodiverzita krajiny a těžba nerostných surovin
3. Biodiverzita dobývacích prostorů
4. Bývalé těžební lokality jako refugia bioty v kulturní krajině
5. Spontánní sukcese v managementu a rekultivacích dobývacích prostorů
6. Přírodě blízké metody managementu lokalit po těžbě surovin

Sborník

Přijaté referáty a příspěvky přednesené na konferenci budou uveřejněny v recenzovaném sborníku, který bude součástí řady „Ekologie krajiny ČR“.

Místo konání konference

Konferenční sál nově otevřeného Centra ekologických aktivit Sluňákov v Horce nad Moravou (3 km od Olomouce), www.slunakov.cz

Termín a rámcový program konference

Pátek 14. září 2007 – odborná konference

9:00 presentace účastníků

10:00 - 12:00 hlavní referáty

13.00 - 14.00 prohlídka nízkoenergetického domu a areálu střediska ekologické výchovy

14:00 - 17:00 další referáty a diskuse

Sobota 15. září 2007 – terénní praktikum CZ IALE : ekologie krajiny údolní nivy

Litovelského Pomoraví a těžba nerostných surovin

Organizační výbor

Ing.Ivo Machar, Ph.D. (předseda), Doc. Ing. Antonín Buček, CSc., Doc. Dr. Ing. Petr Maděra, Ing. Petra Packová, PhD., Mgr.Michal Bartoš, Mgr.Milena Šandová

Kontaktní osoba

Ing.Ivo Machar, Ph.D.; e-mail : Ivo.Machar@upol.cz; mobil 724 502 474, katedra biologie Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Důležité termíny

Odevzdání jednostránkového abstraktu (ČJ) – elektronicky do 15.7. 2007 na adresu lvo.Machar@upol.cz.

Odevzdání plného textu příspěvku na konferenci (v ČJ, možno přímo v AJ) v elektronické podobě – nejpozději v den konání konference.

Vložné

Vložné ve výši 500,- Kč je splatné při prezentaci, členové IALE vložné 300,- Kč.

V odůvodněných případech je možné žádat snížení či prominutí vložného.

V ceně vložného je recenzovaný sborník příspěvků a základní občerstvení během konference.

Stravování a ubytování

Oběd 14.9. a ubytování je možno zajistit v areálu Centra ekologických aktivit Sluňákov.

Referáty a příspěvky

Pokyny pro autory příspěvků

Text příspěvku i abstraktu psát v textovém editoru MS Word, řádkování 1, okraje 2,5 cm, písmo Times Roman, velikost písma 12, nepoužívat žádné styly.

Členění abstraktu: název, autor a jeho adresa, vlastní text, rozsah 1 strana, k datu konání konference vyjde sborník abstraktů

Členění příspěvku: název, autor a jeho adresa, abstrakt, vlastní článek. Tabulky, grafy a obrázky (obrázky ve formátu JPG) ve zvláštních souborech očíslované dle odkazů v textu. Rozsah není omezen, sborník vyjde na CD jako příloha sborníku abstraktů. Grafické úpravy bude provádět editor při zpracování sborníku.

Výbor CZ-IALE si vyhrazuje právo vybrat nejlepší a tematicky nejvhodnější příspěvky. Autoři vybraných příspěvků budou vyzváni k překladu do angličtiny. Z vybraných příspěvků bude po recenzním řízení vydán Sborník ekologie krajiny IV.

Jednací jazyk

Jednací jazyk konference i pro publikaci do sborníků jsou čeština, slovenština, angličtina.

Přihláška

(odeslat na e-mail: Ivo.Machar@upol.cz)

Jméno a příjmení:

.....

Adresa:

.....

.....

.

e-mail:

.....

Požaduji zajistit ubytování v Centru ekologických aktivit Sluňákov v termínu :

.....

Požaduji zajistit oběd 14.9.:

ano

ne

Zúčastním se exkurze 15.9.:

ano

ne

Krajinný fenomén hory Ještěd a jeho vliv na krajinný ráz

Problematika krajinného rázu a metod jeho hodnocení se zařadila v uplynulých 10 letech k nejdiskutovanějším krajinářským tématům. Ráz krajiny lze mimo jiné chápat jako její výraz v širším slova smyslu. Tento přístup vychází z etymologie slova ráz. Od této úvahy není daleko k analogii mezi lidskou tváří a krajinným rázem. Podobně jako v lidské tváři je důležitá pro její výraz morfologie, tak i v krajině hraje reliéf významnou roli při utváření krajinného rázu. Hora Ještěd s unikátním architektonickým dílem na svém vrcholu vytváří impresivní krajinnou scenérii. Její obraz je nesmazatelně uložen v každém obyvateli Liberce a Podještědí a stejně tak působí i na každého návštěvníka. V této famózní krajinářské kompozici hraje nepochybně důležitou roli tvar makoreliéfu. Ostatní složky krajiny (zejména vegetace, mezoreliéf a vysílač s hotelem) celou krajinářskou kompozici harmonicky dotvářejí. Nepřímý vliv tvarů reliéfu na krajinný ráz lze v tomto případě najít např. v již zmíněné architektuře, která vizuálně dotváří vlastní geomorfologický tvar, nebo ve vegetačním krytu, kdy horní hranice lesa sestupuje vlivem kamenného moře do nižších poloh.

Původní oronymum Ještěd nabylo postupem doby řadu dalších přenesených významů. Ještěd je neoddělitelně spjat s Libercem, ale i s krajinou Podještědí (kraj Karoliny Světlé) na druhé straně Ještědského hřbetu. Vlastní hora a hlavně její vrchol je označován řadou čestných titulů. Slovo Ještěd představuje úspěšnou obchodní značku, proto je využíván v názvech řady komerčních společností, kulturních sdružení a spolků zejména v Liberci. Kdyby to bylo možné, bylo by zajímavé finanční ohodnocení tohoto "loga". Jeho význam a tím také cena vyjádřitelná i v penězích významně roste v souvislosti s přípravami na mistrovství světa v klasickém lyžování v roce 2009.

Je zajímavé sledovat, jak se mění vnímání tvarů reliéfu, konkrétně Ještědu, v závislosti na vzdálenosti pozorovatele. Jedeme-li do Liberce, už od Prahy podvědomě na obzoru vyhlížíme (protože víme, že nás čeká) známou siluetu Ještědského hřbetu vrcholícího křemencovým skalním sukem se stavbou proslulého hotelu a televizního vysílače. Zřetelněji - v závislosti na počasí a viditelnosti - se Ještědský hřbet s Ještědem začíná rýsovat při pohledu z Pojizeří za Mladou Boleslaví, docela blízko se před námi (a už také nad námi) objeví před Hodkovicemi nad Mohelkou a úplně jiných obrysů nabývá před Libercem a vůbec při pohledu z Liberecké kotliny, kdy mimořádně vyniká mohutnost jeho tvaru a téměř velehorské převýšení 600 m nad městem. Při dalším přiblížení vnímáme postupně větší detaily a již také rušivé jevy způsobené člověkem - těžkou devastací lesních porostů, zejména jejich narušení výstavbou stále dalších vleků, lanovek a sjezdovek a s tím spojené hrubé narušení povrchu zbaveného vegetačního krytu. S blížícím se mistrovstvím světa v lyžování intenzita tohoto narušování dále poroste. Zblízka tak získáváme trochu jiný dojem. Ještěd už není jenom tou krásnou horou, jak jej vnímáme z dálky. Při pohledu zblízka vnímáme spíše holé skalní tvary, kamenná moře a maximálně narušenou vegetaci, ať už vlivem drsných klimatických podmínek nebo činnosti člověka. Ani ta jedinečná stavba na vrcholu není zblízka už tak krásná. Když se jí blížíme a nakonec dotýkáme, vnímáme její chladnou strohost, kamenné dláždění, zub času, který se podepisuje na jejím plášti, i celkovou opuštěnost stavby po většinu roku. Když jsme na vrcholu, neobdivujeme tolik samotný vrchol jako rozhled do okolní krajiny. Ale to je vlastně zpětná vazba sepětí Ještědu s krajinou, jejíž je součástí: při pohledu z různých míst v krajině vidíme a vnímáme Ještědský hřbet a

samotný Ještěd jako její dominantu a určující rys krajinného rázu, při pohledu z Ještědu si zase lépe uvědomíme rozsah a identifikujeme charakter okolní krajiny či lépe okolních krajin. Ještěd je v každém případě jedinečným krajinným fenoménem, který je bližší nebo vzdálenější součástí krajinného rázu různých typů krajin severních Čech od Pojizeří přes Českokubsko, Českolipsko, Český ráj, Světelské Podještědí, Liberecko až po Jizerské hory.

Tomáš Hendrych, Zdeněk Lipský

Nový odborný časopis

V České republice začíná vycházet nový mezinárodní vědecký recenzovaný časopis **Journal of Landscape Studies**. Časopis publikuje původní vědecké práce, krátká sdělení, recenze publikací i práce rešeršní povahy v anglickém jazyce. Podmínkou je vědecký charakter příspěvku, ale vítány jsou i práce se zaměřením na design s výstupy pro řešení problémů krajiny. Klíčové oblasti, na něž se časopis zaměřuje jsou: krajinná ekologie, krajinná architektura, krajinné plánování, politika a management využívání krajiny, ekologie, zemědělství, vodní hospodářství a lesnictví. Časopis má tištěnou i on-line podobu. V zájmu podpory citace článků bude možné z internetu volně stahovat celé články.

Více na: www.centrumprokrajinu.cz/jls/

KALENDÁŘ AKCÍ

Venkovská krajina 2007 - 5. ročník mezinárodní mezioborové konference
18.-20.5.2007 Hostětín, Bílé Karpaty

Člověk ve svém kosmickém a pozemském prostředí. 28. ročník mezioborové konference. Úpice, 22.-24.5.2007 (e-mail: mullerova@obsupice.cz)

Komponovaná krajina. Konference na zámku v Mikulově spojená s exkurzí,
23.-24.5.2007

Landscape and Rural Heritage. Sibiu, Romania, 21.-22.6.2007
(http://www.coe.int/t/e/Cultural_Co-operation/Environment/Landscape)

Environmental connections. 4th ESEH conference, 5.-9.6.2007, Amsterdam
(www.let.vu.nl/conference/eseh/call.html)

Landscape classification. Theory and practice. Regionální konference, 15.-17. 6.
2007, Warszawa (e-mail: landscape.wgsr@uw.edu.pl)

IALE World Congress 2007. 25 years Landscape Ecology: Scientific Principles in Practice, 8.-12.7.2007, Wageningen, Nizozemí
(www.iale2007.com)

7th International Summer School. Environmental hazards and sustainable development in mountain regions. 23.-29.7.2007, Patarlagele Research Station, Romania (e-mail: geoinst@rnc.ro)

CONGEO '07. Regions, Localities and Landscapes in New Europe. 7th Moravian Geographical Conference, 27.-31.8.2007, Brno (www.geonika.cz/congeo07.html)

Man in the landscape across frontiers: Landscape and land use changes in Central European border regions. IGU/LUCC Central Europe Conference 2007. 28.8.-4.9.2007, Slovenia - Austria - Slovakia - Czechia (www.luccprague.cz)

Strom a květina - součást života. 80. výročí zahradnického a krajinářského výzkumu v Průhonících. Konference s mezinárodní účastí, Průhonice, 4.-5.9.2007 (www.vukoz.cz)

Ekologie krajiny v ČR: Těžba nerostných surovin a ochrana přírody (*Geodiverzita abiodiverzita krajiny ovlivněná těžbou nerostných surovin*). Mezinárodní konference, Sluňákov, Horka nad Moravou, 14.-15.9.2007 (bližší informace a přihláška uvnitř tohoto čísla bulletinu)

Open Space: People Space Conference, 19.-21.9.2007, Edinburgh, Scotland, UK
(www.openspace.eca.ac.uk/news_07.01.htm)

18th ECLAS Conference: Landscape Assessment - From Theory to Practice Applications in Planning and Design. Belgrad, Serbia, 10.-14.10.2007
(<http://www.eclaserbia2007.org>)

Říční krajina 2007. 5. ročník konference, Přírodovědecká fakulta UP Olomouc, 17.10.2007 (<http://ricnikrajina.wz.cz>)

Bulletin CZ-IALE, Zpravodaj České společnosti pro krajinou ekologii
(Regionální organizace IALE České republiky), <http://www.natur.cuni.cz/cziale>.
Vydává CZ-IALE pro interní potřebu svých členů. Redakce: CZ-IALE, Benátská 2, 128 01 Praha 2.
Odpovědný redaktor: Zdeněk Lipský, e-mail: lipsky@natur.cuni.cz;
Technický redaktor: Dušan Romportl, e-mail: dusan@natur.cuni.cz
Číslo 2/2007 vyšlo 8.5. 2007